

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัด เชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัย และพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 11 ประเด็น มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบ แนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการ ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่างวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตาม วัตถุประสงค์ (Purposive Sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 32 ตำบล และคัดเลือกโดยศึกษา ถึงศักยภาพที่จะพัฒนามูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชนใน ระดับอาเซียนได้ โดยมีตำบลที่สนใจประเด็นการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จำนวน 14 ตำบล 17 กลุ่มเกษตรกร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนา
ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่นตำบลชมภู
2	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มเกษตรกรลำไยจัมโบ้
3	สารภี	ทต.หนองแฝก	กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้ปลูกลำไย
4	หางดง	ทต.น้ำแพร่พัฒนา	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์
5	แม่ออน	อบต.แม่ทา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก
6	แม่ออน	อบต.ห้วยทราย	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์
7	สันทราย	ทต.สันป่าเปา	กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ
8	สันทราย	ทต.หนองหาร	เกษตรกรผู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์
9	สันกำแพง	ทต.ออนใต้	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
10	สันป่าตอง	อบต.ท่าวังพร้าว	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตำบลท่าวังพร้าว
11	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	กลุ่มเกษตรกรปลูกลำไยปลอดภัย
12	สันป่าตอง	อบต.น้ำบ่อหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่
13	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรบ้าน สันกอเกิด
14	สันป่าตอง	ทต.บ้านแม่	กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์
15	แม่อาย	อบต.บ้านหลวง	เกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสอินทรีย์
16	แม่อาย	อบต.บ้านหลวง	กลุ่มเกษตรกรปู้หมื่นลาหู่โฮมสเตย์
17	แม่อาย	อบต.บ้านกาด	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปลูกผักบ้านกาด (หอมหัวใหญ่)

ที่มา: จากการวิจัย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 9 อำเภอ

14 ตำบล

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นมูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียนอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary analysis) ได้แก่ (1) บริบทของชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมา พื้นที่ อาณาเขต การปกครอง เศรษฐกิจ สาธารณูปโภค และด้านการเกษตร (2) การศึกษาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร เช่น องค์ความรู้ในการผลิต การวางแผนในการจัดการฟาร์ม และบัญชีฟาร์ม การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

2) แบบประเมินกิจกรรม 6 ประเด็น (ก่อน-หลัง) ได้แก่ (ภาคผนวก ข)

2.1) การตลาดนำการผลิต: มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล

2.2) ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และแนวทางปฏิบัติ

2.3) ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory

Guarantee System : PGS)

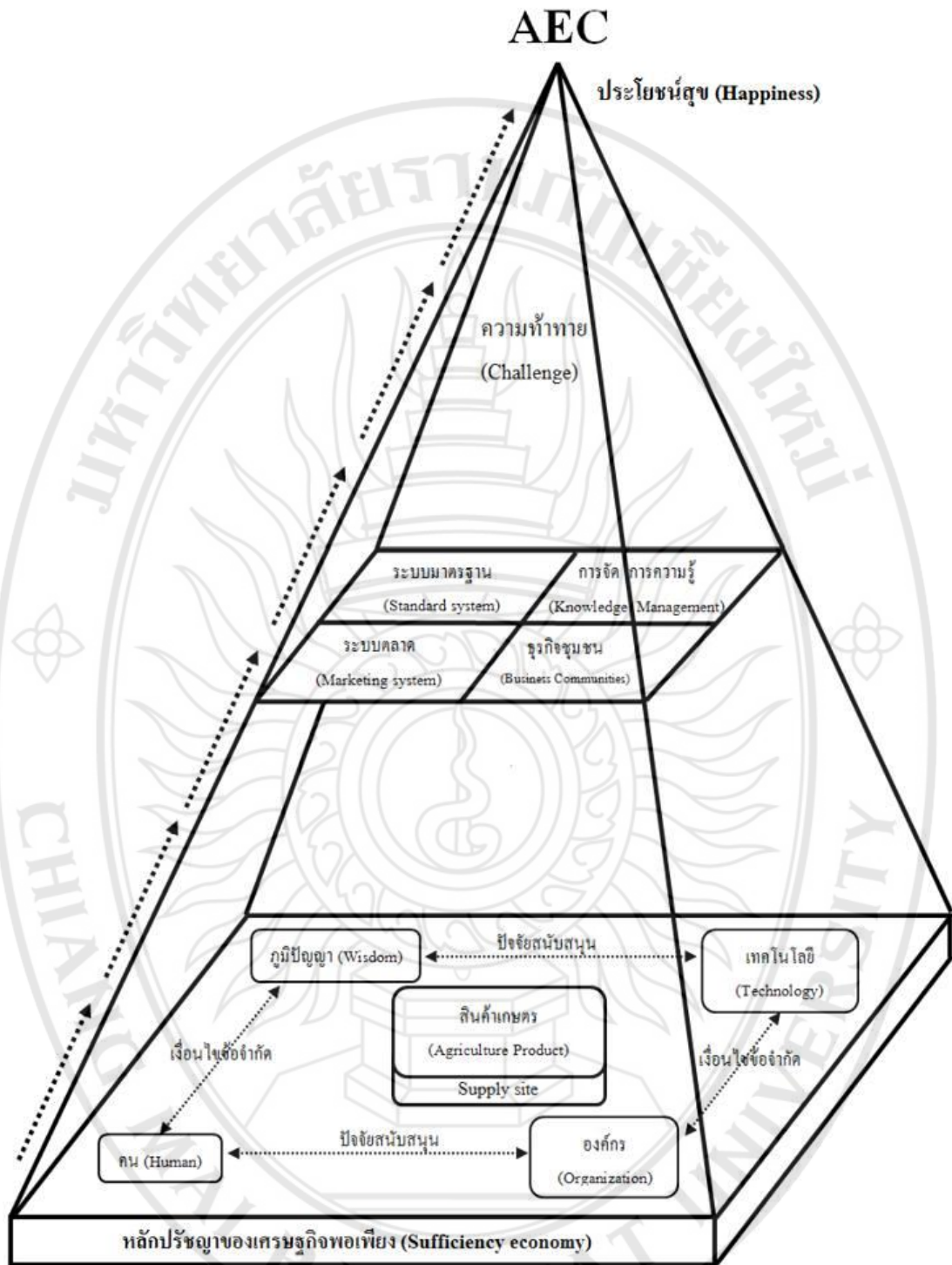
2.4) การจัดทำระบบควบคุมภายใน (Internal Control System : ICS)

2.5) การจัดทำปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี

2.6) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)

3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

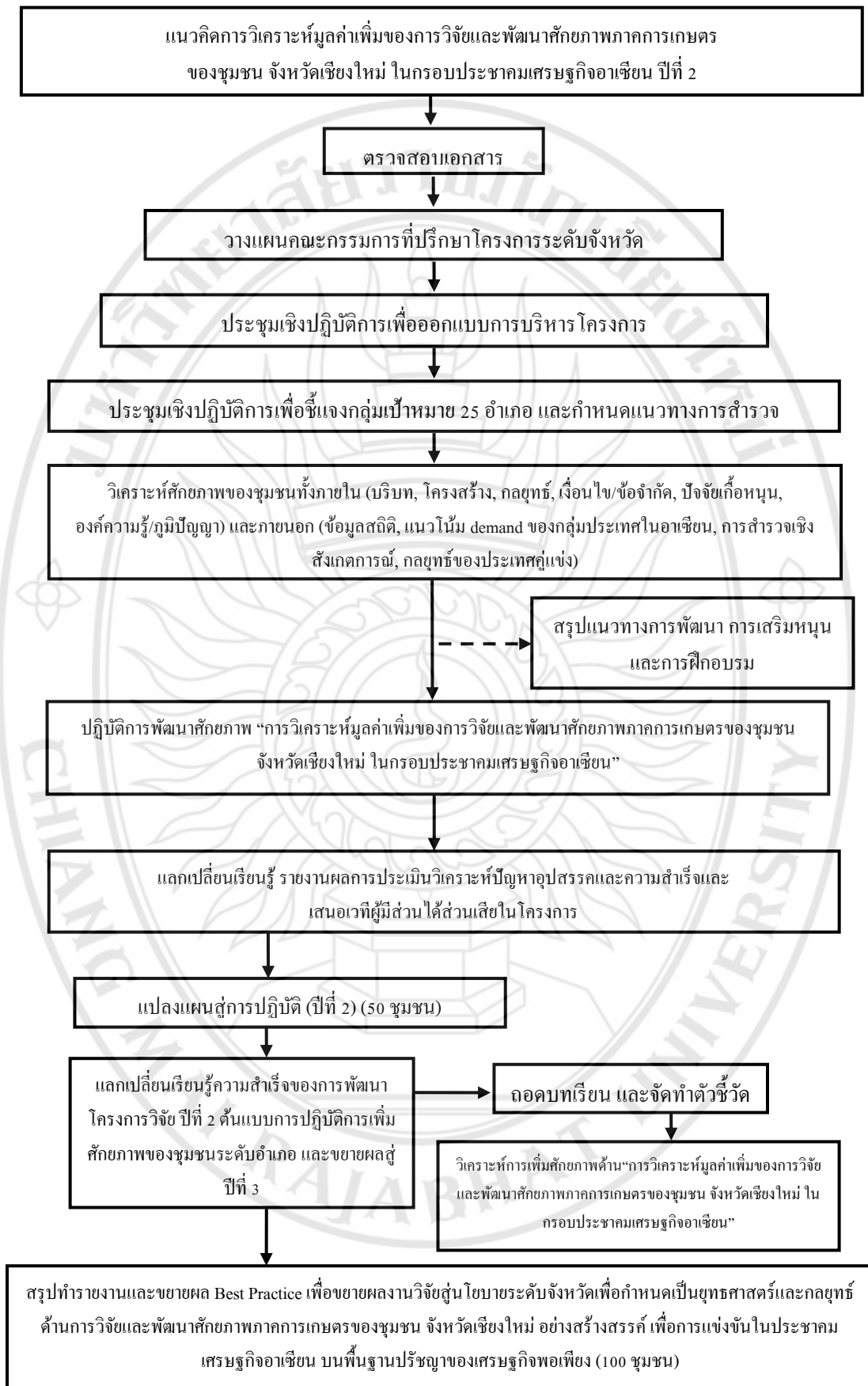
การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีกรอบทฤษฎีชุดโครงการ (R&D AGGIE for AEC) ดังแผนภาพที่ 3.1 และมีแผนงานวิจัยดังแผนภาพที่ 3.2 ดังนี้

แผนภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ

จากแผนภาพที่ 3.1 แสดงกรอบทฤษฎีชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุกกระบวนการของโครงการฯ โดยเริ่มจากแนวคิดการพัฒนาคน (Human) ซึ่งเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์กร (Organization) และเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) อีกทั้งการพัฒนาองค์กร (Organization) ยังถือเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) ยังเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ที่สำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) ให้ยั่งยืนต่อไป

อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) และภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีปัจจัย 4 ด้าน ที่เสริมหนุนและควบคู่กัน ไปนั่นคือ ระบบมาตรฐาน (Standard System) ระบบตลาด (Marketing System) ความเป็นมาตรฐานของธุรกิจชุมชน (Business Communities) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นความท้าทาย (Challenge) ของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

แผนภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดแผนงานวิจัย (3ปี)

จากแผนภาพที่ 3.2 แสดงกรอบแนวคิดแผนงานวิจัยการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัย และพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกระบวนการ 10 ขั้นตอนดังนี้

1) ตรวจสอบเอกสาร

2) วางแผนคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการระดับจังหวัด ได้แก่

(1) คุณบุญสม ธัญญานิวัฒน์ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1

(2) คุณวิเชียร เชิดชูตระกูลทอง นายกสสมาคม SME แห่งประเทศไทย

(3) รศ.ดร.พรหทัย ตันฑ์วัตานนท์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

(4) อ.ดร.กัญญาพัสดุ ก่ออมชงเจริญมหาวิทยาลัยแม่โจ้

(5) อ.กฤษณ์ ภัทรกุล ณ อยุธยา มหาวิทยาลัยพายัพ

(6) ผศ.ดร.เยาวเรศ เขาวนพูนผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(7) อ.ดร.ภาวินี จันทร์วิจิตร มหาวิทยาลัยพะเยา

(8) อ.ดร.พนินท์ เครือไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

(9) อ.ดร.สุเทพ นิมสาข มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

(10) อ.ดร.ปิยธิดา เพียรลูประสิทธิ์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

(11) คุณอุทัยวรรณ มินสุวรรณ สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด เชียงใหม่

(12) คุณธีรยุทธ อินตะเสน ผจก.โครงการพิเศษสวนเกษตรเมือง ภายในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ

(13) คุณประจวบ สวัสดิ์ประสงค์ สำนักงาน ปปช.เชียงใหม่ เขต 5 (เชียงใหม่)

(14) คุณจรงค์ พันธุ์ไชยศรี กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตร และสหกรณ์

(15) คุณวิชุดา กันตังค์ กลุ่มแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ การเกษตร

(16) คุณศักดิ์ดำเนิน นนทักิต เศรษฐกรชำนาญการ

(17) คุณวัฒนา ศรีวิรัช พัฒนาชุมชน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

- 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบการบริหารโครงการ
- 4) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงกลุ่มเป้าหมาย 25 อำเภอ และกำหนดแนวทางการสำรวจ
- 5) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนทั้งภายใน (บริบท, โครงสร้าง, กลยุทธ์, เงื่อนไข/ข้อจำกัด, ปัจจัยเกื้อหนุน, องค์ความรู้/ภูมิปัญญา) และภายนอก (ข้อมูลสถิติ, แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน, การสำรวจเชิงสังเกตุการณ์, กลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง)
- 6) การสรุปแนวทางการพัฒนา การเสริมหนุนและการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพ “การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
- 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จและเสนอเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ
- 8) แปลงแผนสู่การปฏิบัติ (ปีที่ 2) (50 ชุมชน)
- 9) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จของการพัฒนาโครงการวิจัย ปีที่ 2 ต้นแบบการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพของชุมชนระดับอำเภอด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และขยายผลสู่ปีที่ 3 โดยมีการถอดบทเรียน จัดทำตัวชี้วัด และการวิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพด้าน “การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
- 10) สรุปทำรายงานและขยายผล Best Practice เพื่อขยายผลงานวิจัยสู่นโยบายระดับจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (100 ชุมชน)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะทำการวิเคราะห์ ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามงานวิจัย “การตลาดนำการผลิต : มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล” แบบสอบถามงานวิจัย “บรรจุภัณฑ์และการพัฒนาต่อยอดสินค้าเกษตร” แบบสอบถามงานวิจัย “ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และแนวทางปฏิบัติ” แบบสอบถามงานวิจัย “ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม

(Participatory Guarantee System : PGS)” แบบสอบถามงานวิจัย “การจัดทำระบบควบคุมภายใน (Internal Control System : ICS)” แบบสอบถามงานวิจัย “การจัดทำปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี” และแบบสอบถามงานวิจัย “การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)” โดยการหาข้อมูลสถิติจากค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในลักษณะของสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีการแจกแจงความถี่สำหรับค่าในแต่ละช่วงของลักษณะที่สนใจ โดยแบ่งระดับคะแนนตามเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2532) เป็น 5 ชั้น ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระดับ 4.51 – 5.00 มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระดับ 3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระดับ 2.51 – 3.50 มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระดับ 1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระดับ 1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ กรณีที่ข้อมูลมีลักษณะข้อความ การบรรยาย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ในการวิเคราะห์ ผลจากการสัมภาษณ์ สอบถาม สังเกต และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมาประมวล เพื่อยืนยันหรือเสริมข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

3.4.3 การอภิปรายผลข้อมูล

การอภิปรายผลแบบประเมินเชิงพรรณนา และอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณ โครงการ ทั้ง 6 ประเด็น และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของมูลค่าเพิ่มของการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน